

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПОРІВНЯЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ ПРАВО

6/2017

WWW.PAP.IN.UA

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове видання
«Порівняльно-аналітичне право»**

№ 6, 2017

**Ужгородський національний університет
Ужгород 2017**

Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Головний редактор:** Бисага Юрій Михайлович – доктор юридичних наук, професор
- Заст. гол. редактора:** Белов Дмитро Миколайович – доктор юридичних наук, професор
- Відповідальний секретар:** Рогач Олександр Янович – доктор юридичних наук, професор
- Члени редакційної колегії:**
- Бедь Віктор Васильович – доктор юридичних наук, професор;
  - Білаш Олександр Володимирович – доктор теології, кандидат юридичних наук, доцент;
  - Гайніш Едіта – доктор права, доктор філософії у сфері права (Словацька Республіка);
  - Громовчук Мирослава Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент;
  - Дрозд Олексій Юрійович – доктор юридичних наук, доцент;
  - Жежихова Мартина – кандидат юридичних наук (Словацька Республіка);
  - Лазур Ярослав Володимирович – доктор юридичних наук, професор;
  - Лемак Василь Васильович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України;
  - Мраз Станіслав – доктор юридичних наук, професор (Словацька Республіка);
  - Рогач Іван – кандидат юридичних наук (Словацька Республіка);
  - Севрюков Олександр Павлович – доктор юридичних наук, професор (Російська Федерація);
  - Семерак Олександр Созонович – кандидат юридичних наук, професор;
  - Сідак Микола Васильович – доктор юридичних наук, професор;
  - Станіш Пьотр – доктор права, професор (Республіка Польща);
  - Ступник Ярослав Валерійович – кандидат юридичних наук, доцент;
  - Уканов Казбек – доктор юридичних наук, професор (Республіка Казахстан);
  - Фазикш Василь Георгійович – кандидат юридичних наук, професор;
  - Федоренко Владислав Леонідович – доктор юридичних наук, професор;
  - Шекк Олена Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент (Російська Федерація);
  - Ярема Василь Іванович – доктор економічних наук, професор.

Видання «Порівняльно-аналітичне право» включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 463 від 25 квітня 2013 р.

Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

*Рекомендовано до опублікування Вченою радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 15 від 21.12.2017 року*

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

**ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА;
ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ**

Гришай І.О. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	14
Каленіченко Л.І. СУТНІСТЬ ЗАКОННОСТІ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	17
Касяненко Є.В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТРАНСФОРМАЦІЇ СТАТУСУ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ.....	20
Качанов Є.О. НЕДЕРЖАВНІ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ: МОДЕЛІ ВЗАЄМОВІДНОСИН ІЗ ДЕРЖАВНИМИ ПРАВОВИМИ СИСТЕМАМИ.....	23
Копча В.В. ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....	27
Крижановська О.В. ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ ВЕРТИКАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ В СУЧАСНІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ.....	30
Курусь Т.В. ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЇХ ВЗАЄМОДІЇ.....	34
Мельник О.О. ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ У XIV–XVI СТОЛІТТЯХ.....	36
Молдавчук Н.М. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРИРОДИ, ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСНИХ ОЗНАК «ЗЛОВЖИВАННЯ СУБ'ЄКТИВНИМ ПРАВОМ»: ОКРЕМІ ПИТАННЯ.....	38
Мухін В.В. СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПРАВОВИЙ АКТ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ.....	42
Галас В.І., Попович Т.П. ЕЛЕМЕНТНИЙ СКЛАД ФОРМИ ДЕРЖАВИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	45
Степаненко К.В. ДОКТРИНАЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ У ЗАРУБІЖНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАВОВІЙ НАУЦІ.....	48
Форосянко Д.В. ФІСКАЛЬНІ ОРГАНИ СТАРОДАВНИХ ДЕРЖАВ.....	51
Ярмол Л.В. СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ: ПРИРОДНО-ПРАВОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ.....	56

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Бровко Н.І. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	60
Голяк Л.В. ВИНИКНЕННЯ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ІНСТИТУТУ МУНІЦИПАЛЬНИХ ОМБУДСМАНІВ.....	62
Маслова Н.Г. ДОСТУПНІСТЬ ПРАВА НА ОСВІТУ ПІД ЗАХИСТОМ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ЮРИСДИКЦІЇ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	66
Нечипорук К.О. УМОВИ ТА ПОРЯДОК НАДАННЯ СТАТУСУ ЗАКОРДОННОГО УКРАЇНЦЯ.....	71
Піфко О.О. ВИМОГИ ЩОДО ЧЛЕНІВ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ: ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	74
Тетянич А.Т. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБОРОНИ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	77

РОЗДІЛ 3

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО;
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

Ахмач Г.М. СУД АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ В АСПЕКТІ ЗМІН ДО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	81
Борисова Ю.Є. НАЯВНІСТЬ ВИНИ ЯК УМОВА ДЕЛІКТНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА США.....	84
Брайченко С.М. ПРОБЛЕМИ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЯК ЗАКЛЮЧНОЇ СТАДІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	87
Булеца С.Б. ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ОСОБЛИВИХ ПОСЛУГ.....	90

Скоропад Т.І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПРАВЛЯННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ.....	271
Сокол А.В., Фоменко Ю.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВСТАНОВЛЕННЯ МОРАТОРІЮ.....	274
Сулім В.В. СТРУКТУРА ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ У СУДОВІЙ СИСТЕМІ.....	277
Тимчишин Т.М. ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ.....	279
Харківський С.А. СПІВВІДНОШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ ВІД НЕРАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ.....	282
Христофоров А.Б. ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО, ВІДМІННЕ ВІД ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ, ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ.....	285
Шаталова Л.М. ДЕРЖАВНІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СУБ'ЄКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ.....	289
Шоптенко С.С. ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВАДЖЕНЬ ЗА СКАРГАМИ ГРОМАДЯН В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	292

РОЗДІЛ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Гладкий В.В. КРИТЕРІЇ ОСУДНОСТІ СУБ'ЄКТА КОРУПЦІЙНОГО ЗЛОЧИНУ У СВІТЛІ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	295
Horinetskyi Y.I. SYSTEMIC BACKGROUND FOR OPERATION OF THE CRIME PREVENTION MECHANISM.....	298
Дрьомін В.М. «ІНФОРМАЦІЙНА» ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ФАКТОР КРИМІНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	300
Дячкін О.П. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ.....	304
Жерж Л.А., Мирончук К.В., Харковець Ю.М. ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ «ПРЕЗУМПЦІЇ ЗГОДИ» ТА «ПРЕЗУМПЦІЇ НЕЗГОДИ» ПРИ НЕЗАКОННІЙ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ АБО ТКАНИН ЛЮДИНИ.....	307
Климосюк А.С. ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ ЯК ОБ'ЄКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ, ЙОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА.....	310
Комірчий П.О. ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ПІДХОДИ ДО ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	314
Лісіцина Ю.О. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ЧАСТИНОЮ 2 СТАТТІ 143 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	317
Марко С.І. ЗАХОДИ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ НЕЗАКОННИХ ЗАВОЛОДІНЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ.....	320
Назарчук В.В. ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 336-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	323
Павленко Т.А. ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	326
Сарніцька О.В., Лисенко В.В. ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ.....	330
Сімакова С.І. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА БЕЗГОСПОДАРСЬКЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	332
Сторчак Н.А. ПОШУКИ ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ВИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ.....	335
Шалгунова С.А., Шевченко Т.В. СУБ'ЄКТ ХУЛІГАНСТВА.....	340
Яснювський П.В. ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ: СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ.....	343

РОЗДІЛ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Венедіктов А.А., Венедіктова Ю.С. ПОНЯТТЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ.....	346
Воробей О.В. ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВопорушень, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДІЯЛЬНІСТЮ КОНВЕРТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ.....	349

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. URL: zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр.
2. Кримінальний кодекс України. Електронний ресурс. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2341-14.
3. Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушенням режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі / Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.03.1993 р. № 2 // Пост. пленумів ВС України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях: (ОФІЦ. ТЕКСТ) / Упоряд. С.А. Кузьмын, М.С. Кучеренко. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2016. 860 с.
4. Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки / Постанова Пленуму Верховного Суду України від 02.07.1976 р. № 4 // Пост. пленумів ВС України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях: (ОФІЦ. ТЕКСТ) / Упоряд. С.А. Кузьмын, М.С. Кучеренко. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2016. 860 с.
5. Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів / Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.06.1992 р. № 8 // Пост. пленумів ВС України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях: (ОФІЦ. ТЕКСТ) / Упоряд. С.А. Кузьмын, М.С. Кучеренко. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2016. 860 с.
6. Мовчан Р.О., Незнайко С.В. Кримінальна відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення: перспективи удосконалення та систематизації норм. Форум права. 2014. № 2. С. 274–285. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_49.pdf.

УДК 342.746

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ «ПРЕЗУМПЦІЇ ЗГОДИ» ТА «ПРЕЗУМПЦІЇ НЕЗГОДИ» ПРИ НЕЗАКОННІЙ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ АБО ТКАНИН ЛЮДИНИ

LEGAL ANALYSIS OF «PRESUMPTION OF CONSENT» AND «PRESUMPTION OF DISAGREEMENT» IN THE CASE OF ILLEGAL TRANSPLANTATION OF HUMAN ORGANS OR TISSUES

Жерж Л.А.,

*аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України*

Мирончук К.В.,

*студентка IV курсу Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України*

Харковець Ю.М.,

*студентка IV курсу Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України*

У статті розкривається поняття трансплантації та визначаються обставини, за яких вона визнається незаконною. Також здійснюється кримінально-правова характеристика даного злочину. Стаття розкриває проблеми, які призводять до порушення законодавства про трансплантацію органів та тканин людини.

Ключові слова: трансплантація, донор, реципієнт, презумпція незгоди, презумпція згоди.

В статье раскрывается понятие трансплантации и определяются обстоятельства, при которых она признается незаконной. Также осуществляется уголовно-правовая характеристика данного преступления. Статья раскрывает проблемы, которые приводят к нарушению законодательства о трансплантации органов и тканей человека.

Ключевые слова: трансплантация, донор, реципиент, презумпция несогласия, презумпция согласия.

In the article the concept of transplantation opens up and circumstances are determined for which it is acknowledged illegal. Criminal law description of this crime is also carried out. The article exposes problems which result in violation of legislation about transplantation of organs and fabrics of man.

Key words: transplantation, donor, recipient, presumption of disagreement, presumption of consent.

Постановка проблеми. Чинний Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» (далі – Закон) був прийнятий ще у 1999 р. і втратив із часом свою актуальність [1]. В Україні за 19 років в системі охорони здоров'я відбулися значні організаційні зміни, і це помітно впливає на якість даного Закону, щоразу проявляються його прогалини та недоліки. Разом із тим у світі такий напрям, як трансплантологія, розвивається досить стрімко. Саме тому в останні роки гостро постало питання необхідності вдосконалення правової бази у сфері трансплантології в нашій країні. 21 квітня 2016 р. Верховна Рада України ухвалила в першому читанні законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині» № 2386а-1, що

дозволяє трансплантацію органів від померлих громадян України, базуючись на презумпції незгоди [2]. Нагомість МОЗ України брало участь у розробці законопроекту № 2386а, яким було передбачено презумпцію згоди [3]. Задля обговорення українських реалій розвитку трансплантації органів та тканин людини 18 серпня 2016 р. в ДУ «Інститут серця МОЗ України» відбулася прес-конференція на тему «Новий закон щодо трансплантації органів та тканин людини в українських реаліях: досвід та перспективи» за участю представників депутатського корпусу Верховної Ради України та МОЗ України.

Стан опрацювання. Вивченням питання незаконної трансплантації у своїх дослідженнях займалися С.В. Гринчук, Л.Г. Дунаєвська, І.В. Кирилюк, А.В. Мусієнко, О.В. Сапронов, Г.В. Чеботарьова та багато інших.

Метою даної статті є правовий аналіз проблеми незаконної трансплантації органів і тканин людини та знаходження шляхів її вирішення.

Вклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» трансплантація – спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці реципієнту органа або іншого анатомічного матеріалу, взятих у людини чи у тварини [1, с. 1].

Трансплантацію як метод лікування застосовують винятково за наявності медичних показань, які визначає консилиум лікарів відповідного закладу охорони здоров'я чи наукової установи, і за умови, що використання інших засобів і методів для підтримання життя, відновлення або підтримання здоров'я не дає бажаних результатів.

Перелік органів та інших анатомічних матеріалів, придатних для трансплантації, затверджується МОЗ України за погодженням з Академією медичних наук України.

Діяльність, пов'язану із трансплантацією, можуть здійснювати акредитовані в установленому законодавством України порядку державні та комунальні заклади охорони здоров'я і державні наукові установи згідно з переліком, затвердженого Кабінетом Міністрів України [1, с. 8].

За законодавством України вилучення органів можливе як у живих, так і у померлих осіб. Живим донором може бути лише особа, яка є близьким родичем реципієнта, або перебуває з ним у шлюбі. Для прижиттєвого донорства обов'язковим є отримання згоди донора.

Щодо померлих осіб, то вилучення органів можливе після констатації смерті. Людина вважається померлою, коли встановлено смерть її головного мозку – повну й незворотну втрату всіх його функцій. Встановлення діагностичних критеріїв смерті мозку та констатація моменту смерті людини здійснюється у відповідності до Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 23.09.2013 року № 821.

Світова практика показує, що існує 2 концепції щодо пересадки органів і тканин від померлих осіб:

1. Презумпція незгоди (США, Канада, Великобританія, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Греція, Україна) – матеріал для пересадки може бути отриманий з тіла померлої особи лише у випадку, якщо вона за життя дала згоду на трансплантацію.

2. Презумпція згоди (Іспанія, Португалія, Бельгія, Австрія, Росія, Казахстан, Білорусь) – вилучення матеріалу для трансплантації (а в деяких країнах – з навчальною або науковою метою) є можливим при відсутності прижиттєвого офіційно зареєстрованого заперечення донора проти пересадки органа. Саме така модель цієї концепції, на думку трансплантологів, є найбільш прогресивною. У разі нещасного випадку, внаслідок якого людина зазнала травм, не сумісних з життям, консилиум лікарів констатує смерть головного мозку. Якщо є відмітки у документах про згоду померлого на донорство або немає протилежних відміток, лікарі без згоди родичів приймають рішення про вилучення здорових органів [4].

Як уже зазначалось, в Україні діє презумпція незгоди. Чинне законодавство України передбачає, що кожна повнолітня дієздатна особа може дати письмову згоду або незгоду стати донором анатомічних матеріалів у разі своєї смерті. За відсутності такої заяви анатомічні матеріали у померлої повнолітньої дієздатної особи можуть бути взяті за згодою подружжя або родичів, які проживали з нею до смерті. У померлих неповнолітніх, обмежено дієздатних або недієздатних осіб анатомічні матеріали можуть бути взяті за згодою їх законних представників. За відсутності такої згоди трансплантація вважається незаконною [5].

Дослідивши два діаметрально протилежних законопроекта про презумпцію згоди та презумпцію незгоди, на нашу думку, проблема незаконної трансплантації не вирішиться замінивши лише презумпцію незгоди презумпцією згоди. Ми вважаємо, що ввівши в легальний обіг

презумпцію згоди в Україні постане нова проблема зловживання службовими становищем лікарями, які констатуватимуть смерть та які вилучатимуть органи у людей, яких можна ще було врятувати, але через можливість безперешкодної трансплантації здорових органів, лікарі їх не будуть рятувати.

Це один із можливих аспектів проблем, які виникнуть при введенні в Україні презумпції згоди. На наше переконання, проблема законодавства набагато глибше, ніж діюча презумпція незгоди на посмертне донорство органів.

Вирішувати проблеми, які призводять до порушення законодавства про трансплантацію органів та тканин людини, потрібно комплексно: потрібно налагодити злагожену систему рекрутингу та ведення реєстру донорів, вдосконалити сучасну інфраструктуру та обладнання для діагностики смерті мозку, повинен бути підбір сумісності донора та реципієнта, забору та трансплантації органу, перевірка кваліфікації лікарів, наявність матеріально-технічної бази для на всіх етапах підготовки донора та реципієнта, лікування та реабілітації хворого і на це все повинна бути розроблена стратегія фінансування із Державного бюджету України. На жаль, в Україні із цим є проблеми. Наочне це демонструє ситуація з хворими, які потребують пересадки кісткового мозку.

Застосування трансплантації органів і тканин не має альтернативи і є вкрай необхідним для врятування життя та здоров'я людей. Одночасно зловживання, які спостерігаються в цій сфері, спричиняють суспільно небезпечні наслідки, які полягають у необґрунтованому вилученні органів та тканин у людини шляхом примушування або обману, торгівлю органами або тканинами та ін. Усе це переконливо свідчить про те, що злочини у сфері трансплантації органів або тканин людини мають підвищений ступінь суспільної небезпеки, оскільки посягають на вищі блага людини – життя і здоров'я.

Забезпечення правової відповідальності за вчинення суспільно небезпечних діянь у сфері трансплантації здійснюється Кримінальним кодексом України. Так, діюче кримінальне законодавство передбачає такі склади злочинів у сфері протиправних суспільно небезпечних діянь проти життя та здоров'я особи в контексті трансплантації: ст. 143 Кримінального кодексу України (порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини); ст. 144 Кримінального кодексу України (насиленіцьке донорство).

Аналіз чинного законодавства дає підстави зробити висновок, що будь-яке порушення порядку трансплантації органів або тканин людини створює об'єктивну сторону злочину, передбаченого ч.1 ст. 143 КК [6]. Цією статтю передбачена кримінальна відповідальність за порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини. За констатцією складу злочину незаконна трансплантація є злочином з формальним складом, тому до обов'язкових ознак об'єктивної сторони цього злочину, встановлення яких є необхідним, належить суспільно небезпечне діяння, яке проявляється у одній із таких форм:

1) порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини;

2) вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин;

Примушування – це дії винного, які полягають у застосуванні до потенційного донора фізичного насильства (нанесення ударів, побої, мордування, позбавлення волі, заподіяння легких, середньої тяжкості, тяжких тілесних ушкоджень тощо) і/або психічного насильства (погроза фізичного насильства над донором або близькими йому особами, погроза позбавлення їх життя, знищення або пошкодження майна, розголошення відомостей, які донор бажав зберегти в таємниці, тощо), вчинені з метою вилучення в донора органів або тканин для трансплантації [7, с. 166].

Під обманом як способом, за допомогою якого в потерпілого вилучають органи або тканини, слід розуміти повідомлення неправдивих відомостей (наприклад, неправдиве повідомлення лікарем потенційного донора про ступінь небезпеки для його здоров'я в разі вилучення транспланта; неправдиве доведення до донора висновку консилиуму лікарів про можливість вилучення анатомічних матеріалів тощо), або неповідомлення, замовчування відомостей (наприклад, які саме тканини чи орган вилучені в потерпілого; неповідомлення донора про те, що законодавством заборонено вилучати в нього анатомічні матеріали через певні причини: наявність захворювання, що може передатися реципієнту тощо), які винна особа зобов'язана була повідомити потенційному донору з метою спонукати його погодитися на вилучення в нього анатомічних матеріалів для подальшої трансплантації [7, с. 167].

3) незаконна торгівля органами або тканинами людини;

4) участь у транснаціональних організаціях, які займаються вилученням у людини шляхом примушування або обману її органів чи тканин з метою їх трансплантації або незаконною торгівлею органами або тканинами людини.

Безпосереднім об'єктом незаконної трансплантації є суспільні відносини, які забезпечують життя і здоров'я донора й реципієнта, а також тілесну недоторканність особи у сфері трансплантації органів або тканин людини.

Предметом злочину завжди виступають органи або тканини людини. Під органами людини слід розуміти в певній мірі відокремлену частину цілого організму, яка виконує одну або кілька специфічних функцій. Такими органами є: шлунок, печінка, нирки, сечовий міхур, стравохід, гортань тощо. Тканини – речовини, що являють собою систему переважно однорідних клітин. Зокрема тканинами є фрагменти ребер, пальців, кістки ступні, шкіра, рогівка, зуби тощо [7, с. 165].

Суб'єкт злочину загальний, тобто фізична осудна особа з 16 років.

Із суб'єктивної сторони даний злочин у будь-якій із його форм характеризується прямим умислом.

Проаналізувавши чинне законодавство, можна виділити три групи кримінально-караних діянь у сфері трансплантації.

Перша група – порушення порядку трансплантації, вчинені відносно реципієнта:

1) здійснення трансплантації без наявності медичних показань консилиуму лікарів;

2) здійснення трансплантації без попереднього надання реципієнтові повної, об'єктивної інформації про майбутнє оперативне втручання;

3) здійснення трансплантації без попереднього отримання від реципієнта згоди на таке оперативне втручання;

4) здійснення трансплантації анатомічних матеріалів людини в закладах охорони здоров'я, наукових установах чи інших організаціях, які не мають права проводити такі оперативні втручання;

5) проведення трансплантації за участі медичного працівника, який не має права брати участь у такому оперативному втручанні;

6) трансплантація реципієнтові органів або тканин, які заборонено пересаджувати, та ін.

Друга група – порушення порядку трансплантації органів або тканин людини, які вчинені відносно донора (де донором є тіло померлої особи). Такими діяннями є:

1) вилучення органів або тканин донора без отримання згоди родичів на такі дії;

2) вилучення в донора органів або тканин, які заборонено вилучати;

3) вилучення анатомічних матеріалів у донора особою, яка перебувала у складі консилиуму лікарів із констатації факту смерті цього донора, та ін.

Третя група – порушення порядку трансплантації органів або тканин людини, вчинені відносно донора

(де донором є жива людина). До них необхідно віднести такі діяння, як: 1) вилучення органів або тканин у живого донора без попереднього надання йому об'єктивної інформації, яка стосується вилучення фрагментів людського організму;

2) вилучення органів або тканин у живого донора без попередньої згоди на таке вилучення;

3) вилучення у донора органів або тканин, які заборонено вилучати;

5) вилучення органів або тканин у осіб, у яких заборонено їх вилучати, та ін. [6, с. 208].

Трансплантологія є надзвичайно важливою галуззю медицини, за допомогою якої лікарі рятують безліч життів. Україна є державою, в якій у 1933 році вперше у світовій практиці було проведено операцію з трансплантації нирки, яку вся міжнародна спільнота вважає початком клінічної трансплантації [9]. Однак зараз наша країна опинилася на останніх позиціях.

Незважаючи на те, що в Україні діють трансплантаційні центри, які оснащені сучасним обладнанням їхній потенціал практично не використовується. Провідні трансплантологи пов'язують цю проблему із діючим законодавством. На їх думку, прийнятий майже 19 років тому Закон «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» безнадійно застарів і потребує оновлення. Згідно із цим документом пересадка в Україні дозволена тільки від близького родича або від трушного донора за умови згоди його рідних. Оскільки демографічна ситуація в нас така, що сім'ї переважно невеликі, то й шанси донорів від такої людини досить примарні. Буває, що підходить група крові або родич сам хворіє і не може стати донором. Що стосується пересадки органів від померлих осіб, то слід відзначити, що родичі померлих дуже рідко дають дозвіл на пересадку. У більшості випадків вони відмовляються.

Також слід відзначити, що щорічно пересадки органів потребують тисячі українців. Однак знайти донора і здійснити пересадку пастиє лише невеликому відсотку. Усі ці обставини належать до причин, які штовхають людей до пошуку органів та тканин на «чорному ринку» та процвітання незаконного вилучення органів.

У останні роки багато злочинів у сфері незаконної трансплантації здійснюються транснаціональними організаціями, тому зростає кількість справ, пов'язаних із їх викриттям.

Наприклад, у 2015 році СБУ викрила транснаціональне угруповання, яке складалось з трьох громадян України та громадянина однієї з країн Сходу, що спеціалізувалося на незаконній трансплантації органів людини.

Зловмисники, маючи зв'язки у медичних закладах країн Азії, впродовж 2013–2015 років вербували на території України потенційних донорів нирок серед малозабезпечених селян, потім переправляли через кордон для участі у незаконних операціях з трансплантації органів. За період своєї діяльності злочинці встигли переправити через кордон 25 донорів – громадян України та країн близького зарубіжжя [10].

Схожа історія сталася і у 2017 році. Тоді на Київщині було затримано банду, яка займалася вербуванням людей для переправки їх за кордон з метою вилучення та подальшого продажу нирок. За місяць вони переправляли за кордон в середньому п'ятьох українських громадян. Платили донорам небагато, однак самі заробляли на цьому великі гроші. До того ж, зловмисники не попереджали донорів про високий ризик для здоров'я. Наразі дане провадження знаходиться на розгляді у суді [11].

Висновки. Трансплантологія є однією з найперспективніших галузей медицини, однак на даний час у нашій країні вона знаходиться на дуже низькому рівні. Законодавство про здійснення трансплантації часто порушується. Слід зазначити, що основною проблемою в галузі

здійснення незаконної трансплантації є недосконалість чинного законодавства в даній сфері. На нашу думку, доцільним було б внести зміни в дане законодавство і дозволити пересадку органів від донорів-живих осіб не лише родичам, а і незнайомим людям, які потребують такої пересадки. Також необхідно вдосконалити презумпцію незгоди в Україні, відпрацювати в комплексі вирішення проблеми з незаконною трансплантацією. Допоки Україна не налагодить роботу системи, використовуючи сучас-

ний світовий досвід, в нас будуть вмирати від раку крові діти та дорослі і щороку буде збільшуватися кількість випадків порушення законодавства у сфері трансплантації. А ті, кому пощастить всією країною зібрати мільйони гривень, будуть фінансувати іноземну медицину, яка, на відміну від рідної, дасть їм шанс на життя. Існує багато законодавчих перепон, які потребують негайного вирішення, через які щороку вмирають тисячі дітей та дорослих, не дочекавшись необхідного лікування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині: Закон України від 16 липня 1999 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони здоров'я та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини: Проект Закону України № 2386а-1 від 04.08.2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56231.
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини: Проект Закону України № 2386а від 16.07.2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56075.
4. Щодо питання трансплантації органів. URL: <http://tytykalo.com.ua/shhodo-pitannya-transplantacii-organiv/>.
5. Пустовіт А. Трансплантологія в Україні: недоліки законодавства та рекомендації з його розвитку (Юридична газета). URL: <http://www.e-lawyer.com.ua/transplantolog-ya-v-ukra-n-nedol-ki-zakonodavstva-ta-rekomendatsi-z-yogo-rozvitku-yuridichna-gazeta>.
6. Гринчак С.В. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини, вчинені відносно живого донора. Форум права. 2015. № 4. С. 65–71. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2015_4_13.pdf.
7. Гринчак С.В. Вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин з метою їх трансплантації: аналіз складу злочину / Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «ПРАВО». Випуск 17, 2011 р. С. 164–170.
8. Дунаєвська Л.Г., Лушпінко В.М. Трансплантація органів і тканин людини: правовий та криміналістичний аналіз / ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 2(14). 2012. С. 206–209.
9. Листок очікування: надія на порятунок чи вирок? URL: <http://www.psv.org.ua/arts/Tema/view-978.html>.
10. «СБУ викрила транснаціональне угруповання «чорних» трансплантологів» // Інформаційний бюлетень № 580 від 3 жовтня 2015 року Бердичівського міського військового комісаріату Міністерства оборони України. URL: <http://voenkomat.berdichev.biz/>.
11. «Чорні трансплантологи вивозили з України по 5 людей на місяць». URL: <http://podrobnosti.ua/2172414-chorn-transplantologivivozili-z-ukrani-po-5-ludej-na-msjats.html>.

УДК 343.31

ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ ЯК ОБ'ЄКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ, ЙОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА

LIFE AND HEALTH OF MANY PEOPLE AS THE NATIONAL SECURITY OBJECT OF UKRAINE, ITS CRIMINAL AND LEGAL PROTECTION

Климосюк А.С.,

аспірант кафедри кримінального права № 1

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Обґрунтовано, що життя та здоров'я багатьох людей є об'єктом національної безпеки України. При аналізі норм КК України виявлено низку законодавчих недоліків, які свідчать про недостатній рівень кримінально-правової охорони такого об'єкта. З метою її удосконалення запропоновано доповнити КК України статтею 113¹ «Антропоцид».

Ключові слова: основи національної безпеки, диверсія, життя та здоров'я людей, антропоцид.

Обосновано, что жизнь и здоровье многих людей является объектом национальной безопасности Украины. При анализе норм УК Украины выявлен ряд законодательных недостатков, которые свидетельствуют о недостаточном уровне уголовно-правовой охраны такого объекта. В целях ее усовершенствования предложено дополнить УК Украины статьей 113¹ «Антропоцид».

Ключевые слова: основы национальной безопасности, диверсия, жизни и здоровье людей, антропоцид.

It is substantiated that people's life and health is the national security object for Ukraine. The analysis of the provisions of the Criminal Code of Ukraine revealed a number of legislative discrepancies, which indicates an insufficient level of criminal law protection of such an object. In order to improve this situation, it is proposed to add the new Article 113¹ «Anthropocide» to the Criminal Code of Ukraine.

Key words: basis of national security, diversion, peoples life and health, anthropocide.

Постановка проблеми. Однією з головних соціальних цінностей, які охороняються нормами КК України (далі – КК), є життя та здоров'я людини. Стосовно життя та здоров'я багатьох людей ця цінність набуває особливого юридичного значення та потребує кримінально правової охорони на найвищому рівні. Особливо важливою є охорона від суспільно небезпечних посягань, які спеціально спрямовані на завдання шкоди життю та здоров'ю багатьох людей. Одна на сьогодні така охорона ще не передбачена в нормах КК.

Актуальність теми цього дослідження зумовлена тим, що в сучасних умовах в Україні, не дивлячись на гостру суспільну необхідність, життя та здоров'я багатьох людей ще не отримали свого належного відображення як самостійні об'єкти національної безпеки України, наслідком чого є недостатній рівень кримінально-правової охорони таких цінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вказана проблема висвітлювалася у вітчизняних підручниках, на-

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове видання
«Порівняльно-аналітичне право»**

№ 6, 2017

**Ужгородський національний університет
Ужгород 2017**